

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Μαξίμοβιτς ὡς Πρότυπον Γνησίας Ἀσκήσεως

Ἀγάπη - Ταπείνωσις - Πίστις

Εἰς τὸ Ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν! Ἐπικαλοῦμαι τὶς εὐχὲς τοῦ πολυσεβάστου Γέροντος καὶ Μητροπολίτου μας κυρίου Κυπριανοῦ, τὴν βοήθεια τῆς Παναγίας μας, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Σαγγάης καὶ Δυτικῆς Ἀμερικῆς, τοῦ ὁποίου τὴν Μνήμη καὶ Πανήγυρι καὶ Ἀγρυπνία ἐπιτελοῦμε, ὡς καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, καθὼς καὶ τὶς προσευχὲς Σας, ὥστε νὰ ἀποτολήσουμε νὰ ἐκφράσουμε λόγον οἰκοδομῆς, ἐπὶ τῇ μεγάλῃ αὐτῇ Ἑορτῇ, γιὰ τὴν ὁποία μᾶς ἀξίωσε ὁ Χριστὸς μας νὰ ἀγρυπνήσουμε ἀπόψε καὶ εἶθε αὐτὸς ὁ λόγος νὰ πέσῃ σὲ ἀγαθὴ γῆ καὶ νὰ καρποφορήσῃ.

* * *

α. Θεία Λατρεία καὶ Πεντηκοστή

Θεωρῶ ἐν τούτοις, ὅτι θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ ἐκφράσω λόγον τὴν στιγμή αὐτή, διότι ἤδη διὰ μέσου τῆς Λατρείας, πὺν εἶναι ἡ τροφή τῆς ψυχῆς, ἐπικοινωνοῦμε μὲ τὸν Κύριό μας καὶ Θεό μας.

Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ ἐλκύεται ἡ Χάρις Του καὶ κατοικεῖ σὶς ψυχὰς μας ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἔτσι γινόμεθα σκηνώματα τῆς Δόξης τοῦ Θεοῦ.

Θὰ ἦταν περιττὸ λοιπὸν νὰ πῶ κάτι, διότι ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ὁποῖο διὰ τῶν Ὁμιλιῶν καὶ Κηρυγμάτων ἐπιδιώκουμε σὴν προᾶξι, νὰ γίνουμε δηλαδὴ κοινωνοὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἤδη τὸ βιώνουμε σὴν Θεία Λατρεία.

Ἀλλὰ, ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀδύνατοι, ὅπως ἡ ἀναξιότης μου, πὺν δὲν αἰσθάνονται πάντοτε αὐτὴ τὴν πληρότητα μὲσω τῆς Λατρείας, αὐτὸ τὸ βίωμα τῆς Πεντηκοστῆς.

Ὑπενθυμίζω, ὅτι κάθε Λειτουργία εἶναι μία νέα Πεντηκοστή· ὅλοι εἴμεθα συνηγμένοι σὸ Ὑπερῶν τῆς Πεντηκοστῆς... Ἐνα εἶναι βεβαίως τὸ Ὑπερῶν: τὸ Ὑπερῶν τῆς Ἁγίας Σιών· ὅλα τὰ ἄλλα Θυσιαστήρια ἀπὸ ἐκεῖ ἀντλοῦν τὴν ὑπαρξί τους.

Ἐκεῖ λοιπὸν, συγκεντρωμένοι σὸ Ὑπερῶν τῆς Πεντηκοστῆς,

καλοῦμε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ μᾶς ἐπισκιάσῃ καὶ νὰ μᾶς φωτίσῃ καὶ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν Χάρι καὶ τὴν Εὐλογία Του, ὅπως εἶχε δώσει καὶ στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, ὥστε νὰ κατανοήσουμε πλέον ἀνοικτὰ καὶ ἐμπειρικὰ ὅλες τὶς Ἀλήθειες τῆς Πίστεώς μας.

Δὲν μποροῦμε ὅμως... Γιὰ διαφόρους λόγους, εἴμεθα ἀδύνατοι, ἔχουμε κωλύματα καὶ δὲν μᾶς ἐπισκιάζει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ πάντοτε καὶ δὲν βιώνουμε τὴν ἐμπειρία τῆς Πεντηκοστῆς σὲ κάθε Λειτουργία.

Γι' αὐτό, κατ' ἄκραν συγκατάβασιν, ἀρθρώνουμε καὶ μερικὰ πνευματικὰ λόγια, ὥστε τοῦλάχιστον δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ παρακινηθῇ ἡ ψυχὴ εἰς ἀνάμνησιν πρωτίστως τῶν θείων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἔζησαν οἱ Ἅγιοι καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς ζῆλον γιὰ νὰ μιμηθοῦμε καὶ ἐμεῖς τοὺς Ἁγίους.

* * *

β. Μίμησις τῶν Ἁγίων

Ὅπως οἱ Ἅγιοι ἐμιμήθησαν τὸν Χριστό μας, ἔτσι καλοῦν κι ἐμᾶς οἱ Ἅγιοι νὰ γίνουμε μιμηταὶ αὐτῶν.

«Μιμηταὶ μου γίνεσθε», λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Συγκλονιστικὸς αὐτὸς ὁ λόγος!... Τὶ συνείδησι εἶχε ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος ἐκείνη τὴν στιγμή πού ἔγραφε νὰ γίνουν οἱ μαθηταὶ του, οἱ Χριστιανοί, μιμηταὶ αὐτοῦ!...

Δὲν λέγει νὰ γίνετε μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μιμηταὶ μου, καθὼς ἐγὼ ἔγινα μιμητῆς Ἐκείνου, τοῦ Χριστοῦ μας.

Ἐδῶ ἀκριβῶς ἀναδεικνύεται ἡ σημασία τῶν Ἁγίων μέσα στὴν Ἐκκλησία, διότι δὲν πηγαίνουμε κατ' εὐθεΐαν στὸν Χριστό μας γιὰ νὰ Τὸν μιμηθοῦμε, ἀλλὰ θὰ μιμηθοῦμε τοὺς Ἁγίους καὶ δι' αὐτῶν τὸν Χριστό μας.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης: ἦταν μία ζωντανή, ἔμψυχος εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ μας.

Τὸν εἶχε μιμηθεῖ σὲ ὅλα:

στὴν ἄκρα Ταπείνωσι· ὁ Χριστός μας ἀπὸ ἄκρα ταπείνωσι ἔγινε ἄνθρωπος καὶ ἔφθασε μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ Σταυροῦ.

στὴν Ἀγάπη· ὁ Χριστός μας ἀπὸ τὴν ἄκρα, ἀπερίγραπτο καὶ θεϊκὴ Του ἀγάπη, ἔκλινε οὐρανοὺς καὶ κατέβη, ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, γιὰ νὰ θυσιασθῇ ἀντὶ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν· ἀνέλαβε πλέον ὁ ἴδιος τὴν ὑπόθεσι τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, διότι εἶδε ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ ἀνεβοῦν καὶ ἐπομένως ἔπρεπε Ἐκεῖνος νὰ κατεβῇ.

στην ἀγνότητα· ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἔλεγε ὅτι ὁ Χριστός μας «ἀγνός ἐστιν»· ἀγνός, μὲ τὴν βαθυτέρα ἔννοια, κατὰ τὴν ὁποία ὅλη ἡ ὑπαρξίς διαποτίζεται ἀπὸ τὴν Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐξαγνίζεται ἡ ψυχὴ, τὸ σῶμα, ἡ σκέψις, ἡ φαντασία, οἱ κινήσεις τῆς καρδιάς, ὁ τρόπος ποῦ ἐκδηλώνεται ἡ ἐσωτερικὴ καθαρότης πρὸς τὰ ἔξω. Ὅλα ἐξαγνίζονται...

* * *

γ. Ἀσκησις καὶ Ἀγάπη

Ὁ ἅγιος ἄνθρωπος εἶναι σὰν ἓνα καθαρὸ διαμάντι ποῦ εἶναι διαυγέστατο... Ὅταν προσπίπτουν ἐπάνω του οἱ ἀκτῖνες τοῦ φωτός, διαχέονται καὶ ἀντανακλῶνται καὶ βλέπουμε ἓνα ἐξαισιοθέαμα.

Ἔτσι ἀκριβῶς εἶναι καὶ οἱ Ἅγιοι: ἀγνοί, γεμᾶτοι ἀγάπη καὶ ταπείνωσι, ἐκπέμπουν πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις ἓνα Μυστικὸ Φῶς, τοῦ ὁποίου καλούμεθα ὅλοι νὰ γίνουμε μέτοχοι, ὥστε νὰ γίνουμε κατοικητήρια τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης στὸν Βίο του, παρουσιάζεται κατ' ἐξοχὴν ὡς ἓνας ἄνθρωπος ποῦ ζοῦσε μὲ ἄκρα ταπείνωσι, ἄκρα πτωχεία, λιτότητα βίου καὶ ἄσκησι.

Ἡ Ἀσκησις εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου... Δὲν ὑπάρχει Ἅγιος, ὁ ὁποῖος νὰ μὴν ἦταν Ἀσκητής. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς Χριστιανός, ὁ ὁποῖος θὰ εἰσέλθῃ στὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ἂν δὲν περάσῃ μέσα ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ Ἀσκησι.

Βεβαίως, οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι δὲν ἔχουν ἐπίγνωσι, φοβοῦνται ὅταν ἀκοῦν γιὰ ἄσκησι, διότι νομίζουν ὅτι Ἀσκησις σημαίνει κόπους ὑπερανθρώπων, οἱ ὁποῖοι θὰ συντριψοῦν –τρόπον τινὰ– τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν στέρησι καὶ πολλὰ ἄλλα διάφορα.

Ἡ Ἀσκησις μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Παράδοσί μας εἶναι πρωτίστως ἡ Ἀσκησις τῆς Ἀγάπης· ὅταν κανεὶς ἀσκήτῃ στὴν ἀγάπη, προσπαθεῖ δηλαδὴ νὰ θυσιάσῃ γιὰ τὸν ἄλλον, νὰ ἔχῃ ἀγνὰ αἰσθήματα ἀπέναντί του, νὰ τιμᾷ καὶ νὰ σέβεται τὴν Εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τῆς φέρεται μὲ ἐν Χριστῷ εὐγένεια καὶ εὐσπλαχνία, τότε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἀπὸ τὰ στενὰ ὅρια τῆς φιλαυτίας του, τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ του, τοῦ ναρκισσισμοῦ του.

Ἐφ' ὅσον δίδει χῶρο στὴν καρδιά του γιὰ τὸν Ἀδελφὸ του, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος γεμίζει ἀπὸ τὸν Ἀδελφὸ του· ἔτσι ἐπιτελεῖται τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως τῶν ἀνθρώπων.

‘Όσο *ἀδειάζουμε* ἐμεῖς ἀπ’ τὸν ἑαυτό μας καὶ *γεμίζουμε* ἀπὸ τὸν Ἀδελφό μας, τόσο μᾶς *γεμίζει* ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχουμε μιὰ πληρότητα, ἢ ὁποῖα μᾶς ἀξιώνει νὰ ζήσουμε τὸ μυστήριο τῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως τῶν προσώπων.

Εἶναι πράγματι πολὺ φθηνὸ νὰ κατεβάζουμε τὴν ἀγάπη σὲ μία ἀπλῆ ἔκφρασι εἴτε συναισθηματικὴ εἴτε φιλανθρωπικῆ...

‘Όχι!... Ἡ ἐν Χριστῷ Ἀγάπη εἶναι τόσο βαθεῖα, ὥστε ὁ Κύριός μας προσευχήθηκε γιὰ τὴν Ἀγάπη αὐτὴ καὶ τὴν Ἐνωσι τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους καὶ μὲ τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ τὴν παραλλήλισε –πρὸ τοῦ Πάθους Του– μὲ τὴν ἐνότητα τῶν τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Υπερφυῆς αὐτὴ ἡ ἐνότης, δὲν μπορούμε νὰ τὴν συλλάβουμε· μπορούμε νὰ λέμε ὠρισμένα πράγματα, ἀλλὰ δὲν μπορούμε νὰ κατανοήσουμε εἰς βάθος αὐτὸ τὸ Μέγα Μυστήριο, γι’ αὐτὸ ἄλλωστε λέγεται καὶ Μυστήριο· μπορούμε ὅμως ἀπὸ τὸ Μυστήριο αὐτὸ νὰ δεχθῶμε κάποιες ἀνταύγειες, οἱ ὁποῖες φωτίζουν τὰ σκοτάδια τῆς ψυχῆς μας καὶ μᾶς βοηθοῦν νὰ βιώνουμε κι ἐμεῖς, ὡς Εἰκόνες τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἀγάπη αὐτὴ μεταξύ μας.

Δηλαδή, ὅπως τὰ τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀλληλοπεριχωροῦνται, τὸ ἓνα εἶναι μέσα στὸ ἄλλο, ἔτσι κι ἐμεῖς οἱ ἀνθρώποι, ὅσο ἀγαποῦμε καὶ ὅσο τελειούμεθα καὶ προσοδεύουμε στὴν Ἀγάπη, ἔχουμε τὴν αἴσθησι ὅτι δὲν ζοῦμε ἐμεῖς, ἀλλὰ κάποιος ἄλλος μέσα μας: *ζῆ ὁ Χριστός μας διὰ τοῦ Ἀδελφοῦ μας, ζῆ ὁ Ἀδελφός μας διὰ τοῦ Χριστοῦ μας!*... Εἶναι ἓνα «σύμπλεγμα» τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ ἓνα καταπληκτικὸ βίωμα, εἶναι ἡ ὄντως Ἀγάπη.

* * *

δ. Ἐξοδος ἀπὸ τὴν Φιλαυτία

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ὑπόθεσις, αὐτὴ ἡ διεργασία πρὸς ὑπέρβασιν τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς φιλαυτίας στὴν προοπτικὴ πάντοτε τῆς Ἀγάπης, αὐτὴ ἡ *προσπάθεια* γιὰ νὰ γίνουμε *ίκανοι* νὰ ἀγαποῦμε, εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐν Χριστῷ Ἀσκησις.

Μέσα στὴν Ἀσκησι αὐτὴ περιλαμβάνονται ὅλες οἱ ἄλλες ἀσκήσεις, διότι ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν Ἀδελφό μου καὶ τῆς Ἀσκήσεως τῆς Ἀγάπης, θὰ ἀρχίσω νὰ περιορίζω τὶς ἀνάγκες πού μέχρι τώρα καλλιεργοῦσα καὶ ἐκπλήρωνα.

Δηλαδή, θὰ μειώσω τὸ φαγητό μου –ὄχι μὲ τρόπο ἐξοντωτικό, ἀλλὰ μὲ διάκρισι· θὰ μειώσω τὴν ἀνάπαυσί μου· θὰ ἀφιερῶσω περισσότερο χρόνο γιὰ τὸν Ἀδελφό μου· θὰ κόψω τὸ θέλημά μου

χάριν τοῦ Ἀδελφοῦ μου· θὰ ἀντιμετωπίσω ἀγόγγυστα τὶς ἀδυναμίες τοῦ ἄλλου· θὰ κάνω θυσίες, στὴν ἀρχὴ μικρὲς καὶ ὅσο προχωρῶ θὰ φθάσω καὶ στὴν μεγάλη Θυσία: *νὰ θυσιαστῶ ἐγὼ ὁ ἴδιος γιὰ τὸν Ἀδελφό μου.*

Τότε, δὲν θὰ μοῦ φαίνεται τρομερὸ τὸ νὰ νηστεύσω, νὰ στερηθῶ ἀπὸ τὸν ὕπνο μου καὶ γενικὰ νὰ ὑποβληθῶ σὲ στερήσεις, διότι ξέρω ὅτι ἀσκοῦμαι ἀπὸ Ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστό μου καὶ πρὸς τὸν Ἀδελφό μου.

Τοιοτοτρόπως, ἡ Ἀσκησις λαμβάνει τελειῶς διαφορετικὸ βάθος καὶ δὲν αὐτονομεῖται... Μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας δὲν ἔχουμε αὐτονόμησι τῆς Ἀσκήσεως, ὑπὸ τὴν μορφὴ δηλαδὴ τῆς στερήσεως, τῆς κακοπαθείας κλπ., ἐν ὀνόματι ἐνὸς *καθήκοντος*, τὸ ὁποῖο περιέχεται στὸ θρησκευτικὸ μου *Καθηκοντολόγιον*... Αὐτὴ ἡ ἀσκησις δὲν ἔχει ἀξία καὶ δὲν εἶναι γόνιμος καὶ δημιουργικὴ, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν Ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριό μας καὶ τὸν Ἀδελφό μας.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ἐξῆσε σὲ ὅλο τὸ μεγαλεῖο τὴν Ἀγάπη αὐτή. Ὅσοι ἔχετε διαβάσει τὸν Βίο του, θὰ ἔχετε ἀντιληφθῆ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ταπεινώσεως, ἡ ὁποία τὸν βοηθοῦσε νὰ κατέρχεται, νὰ δέχεται ὅλους τοὺς ἐξευτελισμούς, τοὺς διωγμούς, τὶς ὑποτιμήσεις, τὶς ἀπαξιώσεις... Ἄν καὶ Ἀρχιερεὺς δέχθηκε πολλὰ τέτοια.

Ἐκεῖνος ὅμως, μιμούμενος τὸν Χριστό μας, τὰ ὑπέμεινε ὅλα μὲ ἀνεξικακία, γιὰ ὅλους προσευχόταν, ἀφιέρωνε ὥρες ὀλόκληρες στὴν προσευχή, ἴσως νὰ κοιμόταν ἐλάχιστα –ἂν κοιμόταν– τὶς νύκτες καὶ μάλιστα ὄχι πάνω σὲ ἓνα ἀναπαυτικὸ κρεβάτι, ὅπως ἐμεῖς, ἀλλὰ συνήθως σὲ ἓνα κάθισμα ἢ γονατιστός, προσευχόμενος ἐνώπιον τῶν Εἰκονισμάτων.

Ἐχουμε λοιπὸν ἓνα μεγάλο, δυνατὸ *Πρότυπο* καὶ μάλιστα σύγχρονο, διότι συνήθως ἡ Ἀσκησις μᾶς παραπέμπει σὲ παλαιότερους χρόνους, ὅπου ἦσαν μεγάλοι Ἀσκηταί, τῶν ὁποίων διαβάζουμε τοὺς Βίους καὶ *τρομάζουμε*.

Ὁ Ἅγιος ὅμως ἐφθασε σὲ τέτοια ὕψη, ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστό μας καὶ τὸν Πλησίον, μέσα στὸν κόσμο... Ἦταν ἀσκητὴς ἐν τῷ κόσμῳ... Ἐνσάρκωσε τὸ *ἀσκητικὸ ἰδεῶδες*, μὲ ὅλο τὸ βάθος ποὺ περιέγραψα, μέσα στὸν κόσμο... Δὲν ἦταν στὴν Ἔρημο τῆς Αἰγύπτου, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἢ τῆς Θηβαΐδος τοῦ Βορρᾶ, ἀλλὰ μέσα στὸν κόσμο.

* * *

ε. Ταπείνωση και Πίστις

Ἄρα λοιπόν, μπορούμε και ἡμεῖς, μὲ τὴν Χάρι βεβαίως τοῦ Θεοῦ, φθάνει νὰ ἔχουμε καλὴ διάθεσι, νὰ ἀρχίσουμε κάπως τὴν Ἀσκησι... Καὶ σιγὰ-σιγὰ θὰ διαπιστώσουμε, ὅτι τὰ πράγματα δὲν εἶναι καὶ τόσο δύσκολα.

Μᾶς λείπει ἡ Πίστις, ὅπως ἀνέφερα καὶ τὸ πρῶτῃ στὴν Θεία Λειτουργία στὸ Μοναστήρι μας... Ὁ Ἐκατόνταρχος εἶχε μίαν ἐκπληκτικὴ πίστι, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἀξιώθηκε τοῦ θαύματος νὰ θεραπευθῇ ὁ ὑπηρέτης του.

Προϋπόθεσις αὐτῆς τῆς Πίστεως, ἡ ὁποία μᾶς δίνει τὴν ἀκράδαντη πεποίθησι ὅτι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσῃ, νὰ μᾶς ἀναστήσῃ, νὰ μᾶς θεραπεύσῃ, εἶναι ἡ Ταπείνωσις.

Ἄν δὲν ταπεινωθῆς, δὲν μπορεῖς νὰ βιώσῃς τὴν δύναμι τῆς Πίστεως... Εἶναι σὰν νὰ θέλῃς νὰ φτιάξῃς ἓνα οἰκοδόμημα χωρὶς νὰ ἔχη θεμέλιο, βάσι... Ἡ βάσις ἢ στερεὰ, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ οἰκοδομηθῇ ὅλο τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς καὶ μάλιστα τῆς Πίστεως, εἶναι ἡ βαθειὰ Ταπείνωσις.

Ὁ Ἐκατόνταρχος θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ὅτι ἦταν ἀνάξιος νὰ εἰσέλθῃ ὁ Κύριός μας στὸν οἶκο του... Καὶ ἐπειδὴ εἶχε τὴν βαθειὰ αὐτὴ ταπείνωσι, εἶχε καὶ τὸ χάρισμα τῆς ἀκλονήτου πίστεως ὅτι ὁ Κύριός μας, ἀπὸ ἐκεῖ πού εὐρίσκετο, μπορούσε μὲ ἓνα λόγο Του νὰ θεραπεύσῃ τὸν ὑπηρέτη του, ὅπως βεβαίως καὶ ἔγινε.

Ἔτσι λοιπὸν συμβαίνει καὶ μὲ ἡμᾶς· ἐὰν δὲν μπορούμε νὰ κάνομε ἀκόμη καὶ μικρὰς ἀσκήσεις, μικροὺς κόπους γιὰ χάρι τοῦ Χριστοῦ μας, εἶναι διότι δὲν ἔχουμε μάθει νὰ ταπειωνώμεθα...

Δυστυχῶς, τὸ βίωμα τῆς ταπεινώσεως, ἐνῶ εἶναι τὸ «θεμέλιο τῆς καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίας» (Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος), βλέπω –πρὸς μεγάλη μου λύπη– ὅτι δὲν καλλιεργεῖται ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς μας... Ὅχι ἀπὸ ἐκείνους πού εἶναι ἄσχετοι καὶ χωρὶς ἐπίγνωσι, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἐκείνους πού εἶναι ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, πού προσεύχονται, κάνουν κάποιον ἀγῶνα, ἐκκλησιάζονται, μεταλαμβάνουν: δὲν καλλιεργοῦν τὴν ταπεινοφροσύνη...

Εἶναι πολὺ εὐθικτοί... Ἄν κάποιος ἀμφισβητήσῃ ἢ πλήξῃ τὴν ἀξία τους, τὰ ταλέντα τους, τὰ χαρίσματά τους καὶ τοὺς ἀσκήσῃ μίαν κριτικὴ, ἀμέσως εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐξεγεροθῶν, νὰ διεκδικήσουν τὸ δίκαιό τους καὶ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν δῆθεν τρωθεῖσα ὑπόληψί τους... Λησμονοῦν οἱ καημένοι ὅτι εἴμεθα τόσο ἀμαρτωλοί, ὥστε δὲν εἴμεθα ἄξιοι νὰ εἰσέλθῃ στὸν οἶκο τῆς ψυχῆς μας ὁ Χριστὸς μας καὶ Θεὸς μας... Λησμονοῦν αὐτοὶ οἱ ἀδελφοί μας τὴν

μετάνοια, τὴν συντριβή, τὴν συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλότητος, τὴν μνήμη τῶν ἁμαρτημάτων τους, τὸ τελωνικὸ ἦθος...

Ἐπειδὴ δὲν καλλιεργοῦμε τὸ πνεῦμα τῆς μετανοίας καὶ τὸ πένθος, μόλις συμβεῖ κάτι ποῦ θίγει τὴν προσωπικότητά μας, εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἐξαγριωθοῦμε κυριολεκτικὰ καὶ νὰ πάρουμε ἐκδίκησι ἢ τέλος πάντων, στὴν καλύτερη περίπτωσι, νὰ ταραχθοῦμε, νὰ θυμώσουμε καὶ νὰ χάσουμε τὴν ἰσορροπία μας τὴν πνευματικὴ.

Οἱ Ἅγιοι λοιπόν, ὅπως καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, μᾶς διδάσκουν τὸν δρόμο αὐτὸ τῆς Ταπεινώσεως... Καὶ μᾶς καλοῦν νὰ τοὺς μιμηθοῦμε...

Ὁμιλοῦμε, διαβάζουμε, ἀκοῦμε περὶ ταπεινοφροσύνης, ἀλλὰ στὴν πρᾶξι δὲν ἐνσαρκώνουμε αὐτήν... Διότι ἡ ταπεινοφροσύνη ἀφορᾷ τὸ φρόνημα, εἶναι δηλαδὴ ἡ ἐσωτερικὴ πνευματικὴ ἀντίληψις τῶν πραγμάτων... Αὐτὸ τὸ ταπεινὸ φρόνημα πρέπει νὰ ἐνσαρκώνεται στὴν πρᾶξι ὡς Ταπεινώσις... Δυστυχῶς δὲν εἶναι τὸ διαρκὲς βίωμά μας αὐτό.

Λησμονοῦμε τὸν ἴδιο τὸν Χριστό μας, ὁ Ὅποῖος ταπεινώθηκε τόσο πολὺ, ἐξευτελίσθη τόσο πολὺ... Καὶ ὄχι μόνο μᾶς ἐδίδαξε τὴν Ταπεινώσι μετὰ ἀπὸ τὸ ἰδικὸ Του παράδειγμα, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἐκάλεσε μετὰ τὴν διδασκαλία Του νὰ εἴμεθα ταπεινόφρονες καὶ ταπεινοί.

Γι' αὐτὸ λέγει, ὅταν σοῦ δώση κανεὶς ἓνα ράπισμα στὸ ἓνα μέρος τοῦ προσώπου, ἐσὺ νὰ στρέψῃς καὶ τὸ ἄλλο... Ἄν γίνῃ σήμερα αὐτό, δηλαδὴ ἂν δώση κάποιος ἓνα ράπισμα σὲ ἓναν Χριστιανό, μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε τι ταραχὲς καὶ προβλήματα θὰ δημιουργηθοῦν...

Ὁ Κύριός μας εἶπε ὅτι, ὅταν σοῦ ζητήσουν τὸ παλτό, ἐσὺ θὰ δώσης καὶ τὸ σακάκι (τὸ λέγω μετὰ τὰ σημερινὰ δεδομένα), προκειμένου νὰ ταπεινωθῆς, νὰ μὴν ἔλθῃς σὲ σύγκρουσι, νὰ ἔχῃς εἰρηνικὴ κατάστασι... Διότι, μόνο στὸν τόπο τῆς εἰρήνης μπορεῖ νὰ ἀναπαυθῆ ὁ Θεὸς τῆς Ἀγάπης: ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Εἶναι δὲ τόσο σημαντικὸ τὸ θέμα τῆς Ἀσκήσεως καὶ τῆς Ταπεινώσεως, ἐν ὀνόματι βεβαίως τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν Ἀδελφὸ μας, –διότι ἐκεῖνος ποῦ ταπεινώνεται ἀγαπᾷ καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ ταπεινώνεται– ὥστε ὁ Κύριός μας ἐξ ἄκρας Ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπο ταπεινώθηκε καὶ ἐξ ἄκρας ἐπίσης Ταπεινώσεως θυσιάστηκε καὶ θὰ θυσιάζεται μέχρι συντελείας τῶν αἰῶνων ἐπάνω στὸ Θυσιαστήριον σὲ κάθε Λειτουργία...

Μία είναι βεβαίως ἡ Θυσία τοῦ Γολγοθᾶ, δὲν ἐπαναλαμβάνεται... Ἀλλὰ ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ Θυσία, ὅπως ἔχουμε ἓνα ὑδραγωγεῖο σὲ μία πόλι καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινοῦν διάφοροι ἀγωγοὶ καὶ παίρνουμε νερὸ στὰ σπίτια, εἶναι ἡ μεγάλη καὶ μοναδικὴ Θυσία τοῦ Γολγοθᾶ, ἀπὸ τὴν ὁποία μὲ ἀγωγούς –τρόπον τινά– φθάνει σὲ κάθε Θυσιαστήριο.

Θὰ πρέπει λοιπόν, Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, νὰ προσπαθήσουμε καὶ ἐμεῖς νὰ δώσουμε νόημα καὶ βάθος καὶ ψυχὴ στὸ θέμα τῆς Ταπεινώσεως, μὲ τὸ νὰ συνδέουμε αὐτὴν μὲ τὴν Ἀγάπη.

Ἡ Ταπείνωσις δὲν εἶναι μία στιγμιαία πράξις... Μπορεῖ δηλαδὴ κάποτε νὰ συμβῆ νὰ δεῖξω ταπείνωσι, σεβασμὸ καὶ ἀγάπη γιὰ νὰ ἀποφύγω μία δύσκολη κατάστασι... Ἀλλὰ τὸ οὐσιαστικὸ εἶναι νὰ ἀποτελῇ αὐτὴ ἓνα διαρκὲς βίωμα, τὸ ὁποῖο ἂν δὲν τὸ καλλιεργῇ συνεχῶς ὁ Χριστιανός, εἶναι εὐάλωτος σὲ κάθε ἐπίθεσι τοῦ διαβόλου, σὲ κάθε ἐξέγερσι τῶν παθῶν...

Μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ αὐτὴ, ὅπου ἡ Ἀσκησις οὐσιαστικὰ ἐνσαρκώνεται στὴν ζωὴ μας ὡς Ἀσκησις Ἀγάπης καὶ Ταπεινώσεως, βλέπουμε πόσο ἀπαραίτητη εἶναι αὐτὴ ἡ διαδικασία, προκειμένου νὰ ἀποκτήσουμε καὶ νὰ διατηρήσουμε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

* * *

ζ. Μικρὲς Θυσίαι

Σὼζονται παραδείγματα, τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ μᾶς φαίνονται ὑπερβολικά, ἀλλὰ δὲν εἶναι... Δὲν παραπέμπουν στὶς ἀρχαῖες μεγάλες Ἀσκήσεις... Εἶναι σύγχρονα, εἶναι προσιτά, εἶναι Μικρὲς Θυσίαι, οἱ ὁποῖες προετοιμάζουν τὶς μεγάλες γιὰ τὴν Ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μας.

Κάποιος σύγχρονός μας Ἀσκητὴς στὸν Ἅγιον Ὄρος, στὸ ρωσικὸ Μοναστήρι, εἶχε τὸ χάρισμα τῆς Νοεράς Προσευχῆς... Ἐζήτησε ἀπὸ τὸν ὑποτακτικὸ τοῦ ἓνα τσαῖ μὲ δύο κουταλιὲς ζάχαρη... Κατόπιν, ἀποσύρθηκε γιὰ νὰ προσευχηθῇ... Εἶχε ὅμως μεγάλη δυσκολία στὴν προσευχή... Ἐχασε τὴν παρηγορία τῆς Χάριτος... Ἦλθε σὲ ἀμηχανία... Προσπαθοῦσε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ φαινόμενο...

Ἐμεῖς συνήθως πράττουμε διαφορετικά... Ὅταν μᾶς συμβῆ κάτι τέτοιο δὲν στενοχωρούμεθα, ἀλλὰ τὸ θεωροῦμε ὡς κάτι συνηθισμένο καὶ κλείνουμε τὴν προσευχὴ καὶ προχωροῦμε σὲ ἄλλες ὑποθέσεις... Ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν προχωρήσει στὴν προ-

σευχή, όταν στερηθῶν τις παρηγορίες τῆς προσευχῆς, αισθάνονται μεγάλη πίκρα καὶ στενοχώρια καὶ ἀναζητοῦν τοὺς λόγους, γιατί συνέβη αὐτό... Καὶ πάντοτε μὲ ταπεινώσι καὶ αὐτομεμφία, διότι πιστεύουν ὅτι αὐτοὶ σὲ κάτι ἔχουν σφάλλει...

Ἐπισκέφθηκε λοιπὸν αὐτὸς ὁ Μοναχὸς τὸν Ἰακωβὸν τὸν Ἰουδαίου τὸν Ἰερουσαλήμ, γιὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ πὺρ ὡφείλετο αὐτό... Ὁ Γέροντας τοῦ ἔδωσε νὰ κάνῃ κάποιες ἀσκήσεις γιὰ ἕξι μῆνες καὶ μετὰ θὰ τοῦ ἔλεγε τὸν λόγο... Τελικά, τοῦ εἶπε, προφανῶς ἐξ ἀποκαλύψεως, ὅτι ἡ αἰτία πὺρ ἔχασε τὴν Εὐχή καὶ τὴν παρηγορία τῆς ἦταν ἡ ζάχαρη!...

Ἴσως κανεὶς νὰ χαμογελάσῃ καὶ νὰ ἀπορήσῃ πῶς εἶναι δυνατὸν δύο κουταλιὲς ζάχαρη νὰ ἔχουν τόσο σημαντικὸ πνευματικὸ ἀποτέλεσμα...

Ὁ Γέροντας ὅμως τοῦ ἐξήγησε: «ἐσὺ πὺρ εἶχες γευθῆ τὴν γλυκύτητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔπρεπε νὰ περιφρονήσῃς τίς ἀνθρώπινες γλυκύτητες»...

Ἴδου ἡ Ἀσκησις... Ἐνας πὺρ βιώνει τὴν ἀγαπητικὴ σχέση μετὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸν Ἀδελφὸ του, πρέπει νὰ περιφρονῇ ὅσο μπορεῖ τίς γλυκύτητες τοῦ κόσμου, μὲ τὴν εὐρεῖα ἔννοια, χάριν τῆς Ἀγάπης αὐτῆς.

Μπορεῖ κανεὶς, λόγου χάριν, νὰ πίνῃ τσάι ἢ καφέ χωρὶς ζάχαρη, ἀλλὰ μὲ πνευματικὸ σκοπὸ: γιὰ τὴν Ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του πρὸς Αὐτόν γιὰ τίς δωρεὲς πὺρ ἀπολαμβάνει, γιὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος χάριν τῆς Ἀγάπης τοῦ Ἀδελφοῦ του, γιὰ νὰ ἀσκῆται στὴν στέρησι καὶ τὴν θυσία, γιὰ νὰ ἀδειάζῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του...

Αὐτὲς οἱ Μικρὲς Θυσίαι προσελκύουν τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ, διότι βλέπει ὁ Θεὸς τὴν πρόθεσί μας... Ἔτσι μᾶς δίνεται τὸ χάρισμα τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς Ἀδελφούς μας.

Γι' αὐτὸ δὲν μποροῦμε νὰ κάνουμε μεγάλες θυσίες... Διότι, νομίζουμε ὅτι μποροῦμε νὰ τρῶμε καὶ γενικὰ νὰ καλοπερνᾶμε, νὰ κολακεύουμε τὴν φιλαυτία μας, καὶ ταυτοχρόνως νὰ ἔχουμε τὴν Ἀγάπη καὶ τὴν Χάρι τοῦ Χριστοῦ μαζί μας...

Ἐδῶ ὁ κόσμος χάνεται, πεθαίνουν ἀνθρώποι, καὶ ἐμεῖς χωρὶς συναίσθησι τοῦ τί σημαίνει Χριστιανὸς καὶ ποιὲς εἶναι οἱ προοπτικές μας καὶ τὰ ὄράματά μας, σπαταλοῦμε τὸν πολὺτιμο χρόνο μας καὶ τὰ πολὺτιμα ἀγαθὰ πὺρ μᾶς δίδει ὁ Θεός, καλλιεργώντας τὸν καταναλωτισμὸ, τὴν εὐμάρεια... Καὶ μετὰ λέμε : «δὲν μπορῶ νὰ κάνω θυσίες γιὰ τὸν ἀδελφὸ μου...».

Ζητᾶς ἓνα εὐρῶ ἀπὸ κάποιον, γιὰ ἓναν συνάνθρωπό μας πὺν τὸν βγάξουν ἀπὸ τὸ σπίτι, διότι δὲν ἔχει νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιο, καὶ σοῦ ἀπαντᾷ μὲ δυσφορία καὶ ὑπεκφυγές: «δὲν ἔχω, δὲν μπορῶ, δυσκολεύομαι...».

Ὁ ἄρρωστος μηχανισμὸς τοῦ φίλανθρου δὲν μπορεῖ νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του μέσα ἀπὸ *Μικρὲς Θυσιές*, ὥστε κάποτε νὰ κάνῃ καὶ τὴν μεγάλη Θυσία: νὰ μπορῇ ἢ νὰ ἔχῃ τὴν διάθεσι ὁ ἴδιος νὰ πεθάνῃ γιὰ τὸν Ἀδελφὸ του.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης «πέθαινε» καθημερινῶς γιὰ τοὺς Ἀδελφούς του... Γι' αὐτὸ ζοῦσε σὲ μία ἄκρα πτωχεία, ταπεινώσι, στέρησι τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν... Ἀλλά, ὄχι γιὰ νὰ κάνῃ μία αὐτόνομη ἄσκησι καὶ νὰ πῆ στὸν Θεό, ὅτι ἐγὼ ἔκανα ἄσκησι, *Θεέ μου, μοῦ ὀφείλεις τὸν Παράδεισο...* Ὅχι! Ἡ Ἄσκησις τοῦ Ἁγίου ἦταν γνήσια, διότι εἶχε ἐνταχθῆ στὴν προοπτικὴ τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀδελφοῦ.

Ἄν ἓνας Ἀσκητῆς, γιὰ δύο κουταλιὲς ζάχαρη ἔχασε τὸν Παράδεισο μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά του, φαντασθεῖτε τώρα τί συμβαίνει μὲ μᾶς, πὺν ἐνίστε ἔχουμε κάποια γεῦσι Χάριτος καὶ Εὐλογίας, ἀλλὰ δὲν προσέχουμε νὰ τὴν διατηρήσουμε μέσα ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῶ Ἄσκησι, ἢ ὅποια θὰ μᾶς δίδῃ Ταπεινώσι, θὰ μᾶς καλλιεργῇ τὴν Ἀγάπη καὶ τὸ θυσιαστικὸ φρόνημα, θὰ μᾶς γεμίζῃ μὲ μία βαθειὰ συντριβὴ καὶ συναίσθησι, ὅτι ἂν καὶ εἴμεθα ἄμαρτωλοὶ ὁ Κύριος ἀσχολεῖται μαζί μας...

Ἐμεῖς τὸ θεωροῦμε ἀπλὸ καὶ δεδομένο αὐτό... Δὲν ἔχουμε σκεφθῆ τί σημαίνει αὐτό, νὰ ἀσχολῆται δηλαδὴ ὁ Θεὸς μὲ μᾶς πὺν εἴμεθα ἓνα τίποτε μέσα στὸ σύμπαν, ἓνα μηδέν... Δὲν μᾶς συντριβει αὐτὸ τὸ στοργικὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ γιὰ μᾶς...

Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀπαξιῶνουμε νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὸν Ἀδελφὸ μας πὺν εἶναι πονεμένος, πὺν ἔχει τὰ προβλήματά του καὶ θὰ ἤθελε κάποιον νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ, νὰ τὸν ἀσπασθῇ, νὰ τοῦ δείξῃ στοργὴ καὶ τρυφερότητα καὶ νὰ τοῦ πῆ ἓναν λόγον ἐλπίδος... Καὶ μετὰ λέμε ὅτι εἴμεθα Χριστιανοί!...

* * *

ζ. Σύμπλεγμα τριαδικὸ

Εὐχαριστοῦμε τὸν Ἅγιο Ἰωάννη, Ἀρχιεπίσκοπο Σαγγάης καὶ Δυτικῆς Ἀμερικῆς, ὁ ὅποιος στὴν Μνήμη του ἀπόψε μᾶς βοήθησε νὰ προσεγγίσουμε τὸν Βίον του, τὴν φορὰ αὐτὴ ἀπὸ μία ἄλλη πλευρά... Ὁ Βίος ἐνὸς Ἁγίου, ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος, ὅπως προείπαμε, εἶναι

ένα πολύεδρο διαμάντι, τοῦ ὁποῖου κάθε ἔδρα ἀντανακλᾷ καὶ μία διαφορετικὴ ἀκτῖνα φωτὸς, μία ἰδιαίτερη εὐλογία.

Σᾶς παρακαλῶ, νὰ πάρουμε πολὺ σοβαρὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ τῆς Ταπεινώσεως μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ, τὴν ὁποία πρὸ ὀλίγου περιγράψαμε.

«Θεμέλιον γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίας, ταπεινώσις ἐστίν».

Ὁ Χριστιανὸς εἶναι φιλόσοφος, φιλοσοφεῖ τὸ κάθε πρᾶγμα σὲ κάθε στιγμή, δὲν τὸ προσπερνᾷ ἐπιπόλαια, ἀλλὰ προσέχει, μελετᾷ, ἐμβαθύνει σὲ κάθε τι πού συμβαίνει στὴν ζωὴ του καὶ ἀπὸ αὐτὸ βγάζει συμπεράσματα, διότι βλέπει ὅτι πίσω ἀπὸ κάθε τι κρύβεται ἡ ἀγαπητικὴ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἡ Ὅποια ἐκπέμπει σὲ αὐτὸν ἕνα μήνυμα.

Φιλοσοφώντας βρίσκουμε τὴν αἰτία καὶ ἐν ταπεινώσει πολεμοῦμε νὰ τὴν ἀπομακρύνουμε, προκειμένου νὰ ἀδειάσῃ ἡ ὑπαρξὶς μας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας, χάριν τοῦ Κυρίου μας καὶ τοῦ Ἀδελφοῦ μας...

Τότε ὅμως διαπιστώνουμε, ὅτι γεμιζοῦμε καὶ πάλι, ἀλλὰ τὴν φορὰ αὐτὴ ἀπὸ κάτι θεϊκό, ἀπὸ μία Ἀγάπη ἀνέκφραστη, ὑπερφυσικὴ, ἡ ὁποία «συμπλέκει» ἐμᾶς μὲ τὸν Χριστὸ μας καὶ τὸν Ἀδελφὸ μας... Ἐνα σύμπλεγμα τριαδικό, ὅπως ἡ Ἁγία Τριάς (ἀλληλοπεριχώρησις τριῶν προσώπων).

Καὶ σὲ μᾶς ἐπαναλαμβάνεται μία τριάς: ὁ Κύριος - ἐμεῖς - ὁ Ἀδελφός μας... Ἰδοῦ, ἡ ἐνσάρκωσις τῆς Ἁγίας Τριάδος στὴν ζωὴ μας!...

* * *

Ἡ εὐχή τοῦ πολυσεβάστου Γέροντός μας, μὲ τὴν βοήθεια τῆς Παναγίας μας καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, νὰ τυπώσουν βαθεῖα στὶς καρδιές μας αὐτὲς τὶς ἀλήθειες καὶ σὲ κάθε στιγμή τῆς ζωῆς μας νὰ εἴμεθα νηφάλιοι καὶ ἐγρηγορῶτες, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίζουμε μὲ θεοφιλή ἄσκησι τὸ κάθε τι πού ἐπιτρέπει ὁ Κύριός μας, πάντοτε στὴν προοπτικὴ τῆς Ἀγάπης καὶ μάλιστα τῆς θυσιαστικῆς Ἀγάπης ἐν Ταπεινώσει, γιὰ χάρι τοῦ Κυρίου μας καὶ τοῦ Ἀδελφοῦ μας.

† Ο Ω.Κ.